

Anu Lahtinen

Keskiajantutkimuksen megamarket

International Medieval Congress, University of Leeds, 9.–12. heinäkuuta 2001

International Medieval Congress

University of Leeds

Congrès international sur l'Europe médiévale
Internationaler Kongress zum europäischen Mittelalter
Congresso internazionale di ricerca multidisciplinare sull'Europa medievale
Congreso para el estudio de la Europa Medieval
Internationaal wetenschappelijk congres betreffende de Europese middeleeuwen

Viinin- ja ruoanmaistajaisia, tanssitapahtumia, kirjanjulkistustilaisuuksia, illanviettoja, opastettuja bussikierroksia ja kotinviemisiksi kilojen painosta paperitavaraa, tiedotteita ja julkaisuluetteloita. Kaupallinen messutapahtuma? Ei, vaan vuotuinen International Medieval Congress (IMC), tapahtumapaikkana University of Leeds. Kahdeksassa vuodessa IMC on kehittynyt yli tuhannen osanottajan jättikongressiksi, jossa kävijää toisaalta kouristaa infoähky, toisaalta ilahduttaa tarjonnan monipuolisuus.

Kuvaavaa on, että vuoden 2001 kongressiohjelmaan kuuluu vain kaksi yleisluentoa ja kourallinen paneelityyppisiä keskustelutilaisuuksia. Suurin osa neljän päivän ohjelmasta koostuu 2–4 alustusta sisältävistä, teemoittaisista puolentoista tunnin sessioista, joita voi pyöriä samanaikaisesti jopa kaksikymmentäviisi. Samaan aikaan

osanottajat voivat tehdä retkiä tai uppoutua muuhun ohjelmaan.

Teemoina *Familia* ja *Domus*

Vuoden pääteemat, *Familia* ja *Domus*, tarjoavat itsessäänkin erinomaisen mahdollisuuden venyttää sessioiden aiheita moniin suuntiin – tunnesiteisiin, taloudellisiin strategioihin, arkkitehtuuriin, genealologiaan, kirjallisuuteen... Lisäksi mukana on aina runsaasti alustuksia, jotka eivät yritäkään linkittyä vuotuisen teemaan, vaan myöntävät avoimesti esittelevänsä omia näkökulmiaan kirkkoarkkitehtuurista sotahistoriaan. Aina riittää myös puhetta keskiaikaisen korkeakulttuurin pyhistä päistä sekä ns. vankan perustutkimuksen esittelyjä.

Sopivasti valikoimalla vierailija voi hyvin osallistua vajaan viikon mittaiseen tapahtumaan täysipainoisesti, antamatta pääteeman tunkeutua tajuntaansa. Tämä ei kuitenkaan ole mikään ihannetavoite. *Familia* ja *Domus* ovat innoittaneet suuren joukon loistavia alustajia. Seuraavan vuoden teema *exile* tuntuu sen sijaan jo etukäteen hämmentävän osanottajia. Toisaalta tutkijoilla riittää haastetta kokeilla merkitysten rajoja: mitä kaikkia tapahtumia, tunnetiloja, arjen tapahtumia, arkkitehtonisia, kuva- tai runotaiteen ilmentymiä voi halutessaan nimittää henkiseksi, symboliseksi, kuvitelluksi tai muuten vaan melkein niinkuin maanpakolaisuudeksi?

Familia ja *Domus* -teeman keskeisenä luennoijana kuullaan professori Martha C. Howella (Columbia University, New York), joka on tutkinut avioliittosuhteiden ja omaisuuden kytkentöjä vauraan Douain kaupungin keskiaikaisen aineiston pohjalta. Tutkimuksessaan Howell analysoi, miten vanhoihin tapoihin ja kirjoittamattomaan lakiin perustuva avioliittomuoto syrjäytyi Douaissa 1300–1500-luvulla. Keskeisiksi nousivat kirjalliset sopimukset ja testamentit, jotka määrittelevät avioliittoa ja sen kautta siirtyvää omaisuutta.

Howellin mukaan vanha järjestelmä korosti sekä aviomiehen että vaimon merkitystä taloudellisina toimijoina. Uusi järjestelmä sen sijaan painotti omaisuuden periytymistä mieslinjassa. Lisäksi avioliitto kadotti merkitystään tuotannollisena yksikkönä, ja ajatus naisista ja miehistä toisilleen vastakkaisina olentoina korostui. Vaikka tutkimustulokset herättävät myös vastaväitteitä – varsinkin mitä tulee niiden yleistettävyyteen – Howellin tutkimustyö on ansiokas. Samantyyppiset teemat toistuvat monissa alustuksissa, joissa keskiaikaista perhettä, kotitaloutta ja sukua analysoitiin niin talouden kuin tunteidenkin näkökulmasta.

Vuoropuhelua nykyajan kanssa

IMC:n laajuus tarjoaa yksittäiselle osallistujalle *mahdollisuuden* laajojen kontaktien solmimiseen ja kansainvälisen tutkijayleisön tavoittamiseen. Käytännössä tapahtuman megalomaanisuus, paradoksaalista kyllä, pikemminkin supistaa ja sulkee pois potentiaalista kuulijakuntaa. Tietotulvassa parhaiten menestyvät seksikkäät otsikot – joiden sisältö ei välttämättä vastaa odotuksia – sekä sessiot, joista kuulija löytää vanhoja tuttujaan. Massatarjonnan demokraattisuus jää tässäkin tapauksessa näennäiseksi, ja joissakin sessioissa kuulija jää pohtimaan, onko kuulijoiden houkuttelu ja yleisön viihdyttäminen muuttunut puhujalle itsetarkoitukseksi.

Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että tieteellisesti hyvä esitys olisi turvallisen kuiva tai huumoriton. Mieleenjäävimmät oivallukset liittyvät usein sujuviin alustuksiin, jotka samalla käyvät eloisaa vuoropuhelua keskiajan ja nykyajan ilmiöiden välillä. Sama pätee kongressin kirjamessujen myyntivalikoimaan, joiden joukosta erottuu erityisesti Palgraven *New Middle Ages* -sarja teoksineen *The Postcolonial Middle Ages*, *Understanding Scholastic Thought with Foucault* jne.

Nykyaikaa ja menneisyyttä peilaa mm. tutkija Ruth Evansin (University of Cardiff, Wales) alustus *Troilus and Criseyde: Between Memory and History*. Ruth Evansin käyttämään esimerkkiaineistoon lukeutuu niin vanhaa runoutta kuin uusinta elokuva-aineistoa, jonka pohjalta hän pohti historian ja muisti(tiedo)n välisiä jännitteitä. Evans perustaa tutkimuksensa väittämään, jonka mukaan kirjoitustaito on luonut yhä vahvistuvan ulkoistetun muistamisen (*externalized memory*) ja tietämisen kulttuurin. Evansin mukaan muisti(tiedo)n (*internalized memory*) puute kuitenkin vainoaa nykykulttuuria. Seurauksena on unohtamisen ja muistin menettämisen pelko sekä raivokas arkistoinnin, muistiinkirjoittamisen ja säilyttämisen eetos. Tässä mielessä Evans rinnastaa nyky-yhteiskunnan elokuvan *Memento* päähenkilöön, jonka muisti pettää joka viides minuutti ja jonka on tuotettava ulkoisia merkkejä, kirjoitusta ja konkreettisia viestejä itselleen muistaakseen kuka on ja mitä on tehtävä.

Nykyajan käsityksiin pureutuu omassa esityksessään myös Gwendolyn A. Morgan (Montana State University, Bozeman). Morgan käsitteli nykyajan yliopistotutkijoiden ja -opettajien tapaa perustella yliopistolle kuuluvia oikeuksia keskiaikaisilla perinteillä ja ihannoidulla menneisyydellä. Vaikka Morgan itse arvosti korkealle yliopiston itsemääräämisoikeuden ja riippumattoman rahoituksen ihanteita, hän torjui väitteet, että yliopistotoiminnan menneisyydessä olisi koskaan ollut kulta-aikaa, jossa nämä tavoitteet olisivat todella toteutuneet. Pieniä interludeja lukuunottamatta yliopisto on aina ollut rahavallan ja erilaisten taloudellisten tai poliittisten tavoitteiden puristuksessa. Menneisyyden kulta-aikaa on siis turha haikailla takaisin, totesi Morgan, sen sijaan on syytä tarttua

haasteeseen, jotta tuo ihanne ehkä tulevaisuudessa voisi toteutua:

We don't have a past; we have a mission.

Gwendolyn A. Morganin mukaan menneisyyden akateeminen vapaus on myytti, mutta tutkijat voisivat tulevaisuudessa taistella itselleen tuon vapauden, jonka turvissa yliopisto voisi kukoistaa kuin nämä Leedsin yliopiston krikettikentät.

* * *

Kirjoittaja Anu Lahtinen, FM, tekee jatkotutkimusta Turun yliopiston historian laitoksessa.

ENNEN JANYT
Historian tietosanomat